

Keljetek fel, szabaduljatok meg láncaitoktól!

– üzeni a szerző, *John Barker*, a multimédia világ haragos öregje az információs szakembereknek.

De kik is azok az információs szakemberek? Barker szerint nagyzási hóbortban szenvedő könyvtárosok. Esetenként közülük az a valaki, aki „ott áll az információ és énközöttem”. Máskülönben miért építettek volna olyan ördögien bonyolult online rendszereket, nem igaz?

Tragikomikus tapasztalatok alakították ilyené a szerző véleményét. Genfben egyszer például az egyik ENSZ-szervezet információs főnöke be akarta mutatni neki, milyen jól bánik legújabb játékszerével... „Feltár- csáztunk egy nagyon nagy adatbázisközpontot valahol Palo Altóban. Vendéglátóm begépelte a 'Barker J'-t a szerzői mezőbe, aztán hátradólt a székében és várt. Nem történt semmi. Újra és újra megismételte. Semmi. Végül ezzel próbálkozott: 'Barker, J', és megszületett az eredmény. Ostoba gép? Nem, ostoba programozó, aki egy hiányzó vesszőnek ekkora jelentőséget tulajdonít!”

Ez már sok éve történt, mégis jól szemléltet egyfajta hozzáállást: azt, amivel a régimódi sarki fűszeres dolgozott, mondja a szerző. Bement az ember, sorba állt egy kicsit, aztán kért valamit. A boltos előkerítette, becsomagolta és átadta. Ma viszont csak beszaladunk a szupermarketba, és levesszük a polcra, ami kell. Barker nem titkolja, hogy az önkiszolgáló szupermarket híve, szerinte az információs szakemberek viszont a „sarki bolt” fenntartásában érdekeltek.

Sok a közös vonás egy átlagos információs szakemberben és egy számítóközpont vezetőjében. Évekig őrizték a boltjukat, és igyekeztek távortartani minden betolakodót. De kudarcot vallottak: legyűrte őket a tömeg. Az egyszerű kis PC-k tömege. Ma övük a világ. Nem járunk többé a sarki fűszereshez, azaz a könyvtárba, információért. Arra számítunk, hogy az információ jön el hozzánk. Itt a „home shopping” forradalma!

Az információs szakemberek hagyományos szerepe („minden tudás lelétéményese”) csaknem eltűnt, fűzi tovább gondolatait a szerző. Új szerepük még csak kialakulóban van. De ez az időszak az első alkalom arra, hogy Barker végre szóba álljon velük... Mert az információs szakemberek korábban a Monomédia nevű szöveg alapú agyszüleményben éltek, ő pedig egy olyan világban, amit Multimédiának hívnak.

Mi is történt idáig? Kezdetben csupán a valóság létezett. Az ember azáltal élt és tanult, hogy szüntelenül tevékenykedett. A gyermek tanulása abból állt, hogy utánózni próbálta a felnőttet. Volt ének, beszéd, még festészet is, de az ismereteket nem foglalták írásba.

Aztán ahogy gyarapodott a tudás, és nőtt az értelem, az emberek megtalálták a módját annak, hogyan

rögzítsék az ismereteket. Agyagtáblák, kéziratok, a nyomtatás feltalálása, és a többi – ahogy mondani szokták – már történelem.

Most ugorjunk át néhány évezredet, lássuk, mivel büszkélkedhetünk ma? Egy nyugati típusú erkölcsi renddel, kegyelettel őrizve a 26 betűt és a 10 arab számjegyet. A tudás nem más, mint balról jobbra tartó szófolyam a nyomtatott oldalakon. Micsoda ostobaság! – kiált fel a szerző.

Amikor feltalálták, a gépkocsi sem volt több, mint a ló „helyettese”. Kezdetben a számítógép is csupán azokat a táblázatokat pótolta, amelyekkel a lövedékek röppályáját számolták ki. Ezért az első számítógépek kizárólag számokkal dolgoztak. Később már bánni tudtak a szavakkal is, de a szavakat „adatoknak” nevezték (innen az „adattfeldolgozás”). A számítógépet jól konzervált matematikusnak tekintik ma is, annak ellenére, hogy legtöbbször nem számolásra, hanem szavak kezelésére használták és használják („word-processing”).

Továbbra is tartja magát az az elképzelés, hogy a számítógépek csupán adatokkal dolgoznak. A legtöbben még most is azt hiszik, hogy a tudás az, ami le van írva a könyvekben. De a könyvekben tudás helyett csupán információ van, figyelmeztet Barker. Az adat a nyers információ, a tudás pedig nem más, mint a feldolgozott információ. Milyen egyszerű! Most már nem csak az agyunk az egyetlen olyan számítógép, amelyik képes az információt tudássá alakítani.

A szerző szerint az információs szakemberek még mindig mintha a 60-as évek végén élnének. Akkoriban odaültünk egy „feltúrozott” írógép elé, amelyet „teleprinter terminal”-nak hívtunk, üzenetet küldtünk a távoli számítógépnek, és ha szerencsénk volt, választ kaptunk – szavakat és számokat, leporellóra nyomtatva. Tehát a „gépkocsi” akkor még csupán a „lovat” helyettesítette!

A rá következő húsz év alatt a teleprinter helyébe fekete-fehér képernyő, később – csodák csodája! – színes képernyő került. Aztán jött az audio, és a nemrég még agykarosultként viselkedő számítógép kezdett megelevenedni. De ehhez semmi közük nem volt a nagygépek körül dolgozó és más információs szakembereknek! Ők, a monopólium birtokosai, abban voltak érdekeltek, hogy a technológia titokzatos és barátságtalan maradjon továbbra is. Ami történt, az a játékprogramoknak és a nyugati part „garázsmilliomosainak” (*Steve Jobs, Bill Gates* és társaik) köszönhető!

Barker azt hangsúlyozza, hogy a multimédia nem múló divat, nem is játékszer, hanem maga a számítógép természetes evolúciója! A mozifilmek már régen nem fekete-fehérek, a némafilmek már a 20-as években kimentek a divatból. Arról van csupán szó, hogy a

számítógépiparnak hosszú időbe telt mindezt felfognia. Mióta a monopolisták szorítása enyhült – az utóbbi három évben – rengeteg behoznivalójuk van a számítógépeknek, de bátorság!

Mi volt eddig az információs szakember? Egyszerű nyomdagép. Márpedig igaz ugyan, hogy a nyomtatás és betűszedés „fekete mágija” évszázadokig tartotta magát, végül kapitulált a „desktop publishing” előtt. „Én csak tudom, hiszen elbocsátott szedő vagyok magam is” – vallja be a szerző.

A mai okos multimédia számítógépek videót és hanganyagot kezelnek, és CD-ROM-meghajtóval ékeskednek. Ezért sok információs szakember esett abba a csapdába, hogy azt higgye: a multimédia lelke a CD-ROM. Nem az. Az is csak látszat, hogy a CD-ROM visszaadta az információkeresés irányítását a felhasználó kezébe. Elfelejtjük, hogy a CD-re valahol messze egy információs szakember vitte fel az információt! A CD-ROM-on kezdetben csak szavak és számok voltak (a „gépkocsi” még mindig csak a „lovat” helyettesítette). Most már színeket, hangokat, mozgóképeket is tárol, de a CD-ROM mégsem azonos magával a multimédia forradalommal!

A CD-ROM nem több, mint olcsó és kényelmes médium a nagy tömegű információ átadására. A CD-

ROM-ot ki fogja szorítani a széles hullámsávú optikai kábel, amely lehetővé teszi, hogy a felhasználó ott „csapolja meg” az információs rendszereket, ahol neki tetszik – információs szakemberek nélkül. Az információs társadalomban mindnyájan információs szakemberek leszünk. Akkor azonban az információ sem csupán kódolt betűket és számokat jelent, hanem sokkal közelebb áll majd a valósághoz. Félresöpörjük majd azt a „balról jobbra” mentalitást, ami az egész nyugati világ kultúráját meghatározta, és végigsétálva a körön, visszatérünk a kiindulási ponthoz. Újra úgy fogunk tanulni, hogy utánozzuk a valódi világot. Azt a világot, amelyben szín, hang, mozgás van. Nem ezt az „aszpikba fagyott” mostanit, amely betűkben és számokban jelenik meg előttünk a képernyőn. „Majd akkor elkezdhetünk – esetleg – kommunikálni” – üzeni John Barker az információs szakemereknek.

/BARKER, J.: Information Workers Arise – cast off your chains. = Information World Review, 1992. nov. p. 28–29./

(Sándori Zsuzsanna)

A folyóirat-terjesztő cégek változó szerepköre

A meglehetősen nagy folyóirat-kiadás – az *Ulrich* jegyzéke 12 ezer kiadó 120 ezer címét tartalmazza, az összeforgalom költsége eléri az 1,35 milliárd fontot – az utóbbi időben veszít dinamikájából. A legfontosabb vásárlónak minősíthető könyvtárak költségvetése nem képes követni az áremelkedést, s a könyvtárosok egyre kíméletlenebbül vizsgálják, melyik folyóirat használata érdemli meg az egyre dráguló előfizetést. Ha nem kell az egész folyóirat, az nem jelenti, hogy nincs szükség a benne megjelenő cikkekre. Növekszik tehát annak jelentősége, hogy ki tudja gyorsabban, másoknál megbízhatóbban szolgáltatni az igényelt cikkeket. Megszületik a folyóirat-tartalomról tájékoztató, online lekérdezést biztosító adatbázis, összekötve a szükséges cikk azonnali rendelkezésre bocsátási lehetőségével. Ehhez már nem okvetlenül szükségese-k közvetítőként a könyvtárak, a kutatók maguk is elvégezhetik a keresést-rendelést.

E tendenciákat a folyóirat-terjesztő cégeknek is követniük kell, tehát fokozatosan egyre változatosabb

szolgáltatásokat kell nyújtaniuk a piaci érdekeltek igényei szerint. Az elektronizáció térhódításával, a hálózati technológia elterjedésével csak a tőkeerős, technológiailag változtatni képes folyóirat-terjesztők maradnak meg a piacon: máris látható, hogy ezek száma viszonylag alacsony, s egyre csökken. A nagy terjesztő cégek, melyek közé sorolható a *Blackwell Group* is, egyre nagyobb figyelmet fordítanak az egyéni igények kielégítésére, s e szempontból mind nagyobb jelentőségre tesz szert a cikk számítógépes szolgáltatási lehetősége. Így előbb-utóbb megközelítjük a papírfogyasztó tudományos kommunikáció végét. Erre a versenyben maradásra igényt tartó terjesztő cégeknek mind jobban oda kell figyelniük.

/COX, J.: The changing role of the subscription agent. = Interlending and Document Supply, 20. köt. 3. sz. 1992. p.108–110./

(Sonnevend Péter)